

TAPI: Turkmenistan, Afghanistan, Pakistan, India

مترجم: داکتر عبدالحنان روستائی

آلمان، دوم اپریل 2022

پروژه پایپلین گاز تاپی میلیارد ها دالر می آورد

پایپلین گاز با قدرت بزرگ

پس از خروج نیروهای امریکائی از افغانستان، آسیای میانه معجزه ای را از سر می گذراند که بر اوضاع و احوال مربوط به انرژی در منطقه به صورت جدی اثرگذار است. یکی از آن مسائلی که حکومت جدید افغانستان که اینک بر کابل مسلط گشته، برنامه از سر گرفتن اعمار پروژه عظیم پایپلین گاز است. در این رابطه صدای دندانخائی و ژاژخائی ایالات متحده امریکا در سراسر جهان به گوش می رسد. و این قابل تعجب هم نیست، زیرا اهمیت این پایپلین برای هند و افغانستان با نقش پایپلین Nord Stream 2¹ برای آلمان و روسیه قابل مقایسه است. پروژه تاپی از طریق ترکمنستان، افغانستان و پاکستان تا هندوستان کشیده می شود. از طریق این پایپلین در آینده نزدیک به صد ها میلیارد متر مکعب گاز انتقال می یابد که اقتصاد ملی کشور های آسیائی را تقویه کرده و ساختار های محلی صنعتی آنها را از اساس دگرگون خواهد ساخت.

چندی قبل اعلامیه وزیر خارجه روسیه، سرگی لاورف، توجه همه را به خود جلب کرد. او در تاشکند اعلان کرد که روسیه حاضر است که در اعمار این پایپلین که قبلاً به خاطر حوادث افغانستان متوقف شده بود، به صورت فعال اشتراک نماید. آیا این به معنی تصمیم روسیه مبنی بر برگشت آن به آسیای میانه نیست؟ این پایپلین روی اقتصاد ملی کشور هائی که در آنها امتداد می یابد، چه تأثیری خواهد گذاشت؟ برای جواب به این سؤال باید در نخست بدانیم که در این پایپلین جدید گپ سر چی ست؟ منابع گاز برای این پایپلین از ساحات پیدایش گاز در ترکمنستان، مخصوصاً از حوزه گالکینوش (Galkynysh) که در معنی "رنسانس" است، تأمین می شود. ذخائر گاز گالکینوش بعد از ذخائر حوزه "جنوب فارس" ایران، از بزرگترین منابع گاز در سطح جهان شمرده می شود. در منطقه گالکینوش 21,4 بیلیون متر مکعب گاز کشف شده که دو برابر منابع گاز در "حوزه فروافتاده اورینگوی" روسیه می باشد.

پایپلین تاپی از منطقه دولت آباد که در جنوب ترکمنستان قرار دارد، آغاز شده، از سرحد افغانستان و مناطق هرات و قندهار گذشته به مرز پاکستان می رسد. این پایپلین در پاکستان از غرب به طرف شرق امتداد یافته، از کوپته گذشته تا ملتان ادامه می یابد و از آنجا با عبور از سرحد هندوستان در شهر فاصلیکا به پایان خود می

¹ این، پایپلین دومی ست که از روسیه به آلمان در زیر بحیره شرق امتداد یافته که قرار بود گاز روسیه را به اروپای غربی برساند و حالا زیر فشار ایالات متحده امریکا و بر اثر جنگ اوکراین کار ساختمان آن که رو به اتمام بود، متوقف شده.

رسد. آنگاه این گاز توسط چند پایپلاین دیگر از منطقه فاسیلکا تا پایتخت هندوستان به دهلی انتقال داده می شود.

طول مجموعی پایپلاین تاپی به 1740 کیلومتر می رسد که مصارف اعمار آن به بیش از 8 میلیارد دالر امریکائی بالغ می گردد. قرار پلان، ظرفیت پایپلاین تاپی 33 میلیارد متر مکعب گاز در سال است که بیشتر از "جریان ترکیه" (Turkish Stream) بوده و با ظرفیت "پایپلاین سایبریا" (Siberia-Pipeline) قابل مقایسه می باشد. چنانکه در نقشه به وضاحت دیده می شود (به ویدیو مراجعه شود - مترجم)، پایپلاین تاپی به مناطق غربی افغانستان، پاکستان مرکزی و نواحی شمال هند گاز عرضه می کند. مناطق ذکر شده به خاطر کمبود منابع انرژی، از نظر صنعتی انکشاف نیافته اند. پایپلاین تاپی می تواند در این مناطق امکانات انکشاف وسیع صنایع را مهیا کند که با انقلاب تکنیکی اواسط قرن 20 اروپا قابل مقایسه است. هندوستان که فعلاً انجام پایپلاین تاپی در آنجا قرار دارد، کشوریست که به سرعت در حال رشد است و مقام اول را در سطح جهان دارا می باشد. هندوستان که یک زمانی دارای سرکهای کثیف بود، اینک در آن به سرعت شهرهای مدرن و پر زرق و برق جلب نظر می کنند و میلیونها هندی جوان، با هوش و فعال یکی از بزرگترین اقتصاد ملی جهان را می سازند. در این کشور، صدها فابریکه تأسیس شده که به انرژی، مخصوصاً به گاز، نیاز دارند. پروژه عظیم تاپی بزرگترین فرصت را برای اقتصاد مناطق شمال هند ایجاد کرده تا نفس تازه بکشند. این پروژه نه تنها برای دهلی، بلکه برای ماسکو نیز دارای اهمیت بزرگ است.

حقیقت اینست که صنایع هندوستان نه تنها به دهها، بلکه به صدها میلیارد متر مکعب گاز در سال نیاز دارد. لکن برای ایجاد صنایع مدرن که تا به این اندازه انرژی نیاز دارد، ضرور است که با پروژه های کوچک کار را شروع کنند. پایپلاین تاپی در مناطق شمال هندوستان گاز را با قیمت مناسب عرضه می کند که با سوخت آن برای صنایع و فابریکه ها، برق به وجود می آید. و این کار ضرورت به انرژی را به صورت مستدام بالا می برد. دولتمردان هند این موضوع را پرده پوشی نمی کنند که میخواهند مقادیر بزرگ انرژی را از منابع قطبی روسیه به دست آورند. آنها در نظر دارند که یک "دهلیز شمال و جنوب" را برای انتقال نفت و گاز به وجود بیاورند. این موضوع چندی قبل به صورت جدی بین سران هردو کشور هند و روسیه به طور جدی مورد مذاقه قرار گرفت. با اعمار این پایپلاین ("دهلیز شمال و جنوب" - مترجم) که به صورت وسیع صورت می گیرد، ضرورت مناطق جنوب هند توسط منابع نفت و گاز روسیه مرفوع می شود. لکن نا ممکن است که این پروژه پیش از فراهم کردن امکانات آن تطبیق گردد. به عبارت دیگر، صاحبان صنایع هند در گام نخست باید دستگاههای خود را با گاز آزمایش کنند. گاز پایپلاین تاپی این امکانات را به دسترس آنها قرار می دهد. تبدیل یک بخش صنایع هند با مصرف گاز، بدون شک تقاضا برای این حامل انرژی را بیشتر می سازد. این موضوع زمان فرارسیدن پلهای انرژی تیک را با ابعاد بسیار وسیع متجلی می سازد و حوزه های نفت و گاز خیز اورنگوی (Urengoi²) و بافانکوفو (Bavanenkovo³) را با مناطق گرم کشمیر و بنگال وصل می کند. اما همکاران غربی ما موافق نیستند که چنین روابطی به میان آید. "دهلیز جهانی قطب شمال- هندوستان" اوضاع سیاسی جهان را دگرگون خواهد کرد، اما نه به نفع جهان غرب. به همین لحاظ بود که امریکاییها در زمان حضور شان در افغانستان مانع تمدید پایپلاین تاپی شدند. اما ازینکه در افغانستان حکومت جدیدی قدرت را به دست گرفته، لهذا اعمار

² منطقه ایست در حوزه فروافتاده غرب سایبریا در روسیه که دارای منابع بزرگ نفت و گاز می باشد - مترجم

³ منطقه ایست در شمال روسیه که در جنوب بحر منجمد کاراسی قرار دارد و دارای ذخائر عظیم نفت و گاز است. قرار بود که گاز پایپلاین Nord stream 2 از همین حوزه تأمین شود - مترجم.

پایپلاین بار دیگر ممکن گردیده. تمدید این پایپلاین برای افغانستان نیز یک منبع ارزان انرژی را فراهم می سازد. چنانکه با اعمار این پایپلاین برای افغانستانها زمینه آن مهیا می گردد که سرزمین خود را مدرن و صنعتی بسازند. واقعیت اینست که نیازمندی به انرژی در افغانستان تا حال به کمک ذغال سنگ و منابع برق آبی تأمین می شد. و این خود نشان می دهد که مردم افغانستان از کمبود انرژی به صورت فاجعه بار رنج می برند، چه رسد به عرضه انرژی برای صنایع جدید. مخصوصاً که این کمبود انرژی در مناطق غرب افغانستان به شدت احساس می گردد، چنانکه بسیاری قریه ها هنوز برق در اختیار ندارند. به این ترتیب اقتصاد محلی افغانستان بیشتر به اقتصاد قرون وسطی شباهت دارد که در نتیجه آن مردم به فقر کشانیده می شود.

قرار اظهارات مؤسسه ملل متحد، فقر و مسکنت در شمال غرب این کشور یعنی در ولایت بادغیس از همه جاهای دیگر بیشتر است. در حالی که وضع اقتصادی در هرات، قندهار و هلمند بهتر است. حتی افغانهایی که مانند گنده های تبر خورده سالها در چنین مناطق زندگی کرده اند، کوشش می کنند که ازین ولایات مهاجرت نمایند.

پایپلاین گاز تاپی از همین مناطق می گذرد. اتفاقاً که ولایات غربی افغانستان دارای منابع معدنی سرشار نیز اند، مانند منابع عظیم الومینیوم، سرب، آهن، جست و مهمتر از همه منابع باریوم و لیتیوم که در نزدیکیهای هرات قرار دارند و می توانند که استخراج گردند. این مواد برای صنایع مدرن الکترونیک از جمله "فلزات کلیدی" شمرده می شوند که همه جهان در جست و جوی آنها اند. تا چندی قبل دو عامل، یعنی جنگ و مصیبت کمبود انرژی مانع استخراج و پروسس این فلزات می گردید. در صورتی که حکومت جدید بتواند در مملکت امنیت را تأمین کند و پایپلاین گاز تاپی اعمار گردد، هردو مشکل فوق الذکر حل خواهند شد. و اگر روند جاری ادامه پیدا کند، تا دو سال آینده این پایپلاین اعمار گردیده و برای بهره برداری آماده خواهد شد. کار تمدید پایپلاین در ترکمنستان، پاکستان و هندوستان تقریباً به انجام رسیده. در اعمار این بخشهای پایپلاین متخصصان محلی، چینی و روسی اشتراک داشتند. بخش طولانی تر این لوله که قطر آن 1,42 متر است و در داخل آن یک ورق محافظتی ضد زنگ لحیم گردیده، در کارخانه لوله سازی چلجبینسک (Tscheljabinsk⁴) تولید شده است. برای اعمار پایپلاین تاپی باید در داخل افغانستان یک خط آهن به طول 735 کیلومتر احداث گردد. حکومت افغانستان اعلان کرده که اعمار این پروژه را از هر جهتی که لازم باشد، پشتیبانی خواهد کرد.

اعلان سرگی لاروف مبنی بر آمادگی روسیه که از اعمار پروژه تاپی پشتیبانی می کند، چانس عمران زودرس این پایپلاین را تا جائی بالا برده است. مضاف بر این، تا حدودی احتمال دارد که متخصصان روسی آن بخش پایپلاین را که در خاک افغانستان کشیده می شود، اعمار کنند. از دید عملی این موضوع منطقی به نظر می رسد، زیرا افغانستان خودش افرادی را که بتوانند پایپلاین را اعمار کنند، در اختیار ندارد. از منظر سیاسی اینچنین یک گام اگر معجزه آسا نباشد، بسیار شورانگیز خواهد بود. زیرا بر خلاف آنچه که تحلیلگران از یک جنگ در مقابل حکومت جدید پیشگوئی کرده اند، روسها در افغانستان از دید اقتصاد نفوذ بیشتر پیدا می کنند. ازینرو ممکن است که پشتیبانی روسها در اعمار پایپلاین گاز تاپی مرحله ابتدائی همکاری بین ماسکو و کابل را در یک سطح بالا ارتقاء دهد. انجینر ها، کارمندان ساختمانی، برنامه سازان و اقتصاددانان از رودخانه آمو گذشته به مناطق تمدید پایپلاین که قوتهای محدود نظامی از قبل در آنجا رحل اقامت می افکنند، خواهند

⁴ شهر بزرگی ست در روسیه که در منطقه اورال قرار دارد - مترجم.

پیوست. در نتیجه در افغانستان به جای کشتزار های خشخاش برای تهیه مواد مخدر، فابریکه های بسیار مدرن قد بر خواهند افراشت و بازی بزرگ در آسیای میانه برای رقبای غربی برای همیشه از دست خواهد رفت.

پایان ترجمه

یادداشت مترجم:

اعمار پایپلاین گاز تاپی در افغانستان به آن خوشبینی که نویسنده در بالا از آن تذکره داده، از امکان بعید به نظر می رسد. طرح این پایپلاین از جانب کمپنی یونوکال امریکائی در آغاز دهه 1990 میلادی و بعد از فروپاشی اتحاد شوروی سابق از جانب دولت امریکا روی دست گرفته شد. دقیق همین موضوع بود که امریکائیه، مجاهدین را در اواسط دهه 1990 از صحنه تمثیل سیاست افغانستان روفتند و تحریک طالبان را به سرعت در این کشور مسلط گردانیدند. هنوز چند صباحی از جابجائی طالبان در اورنگ قدرت نگذشته بود که رئیس جمهور امریکا، آقای کلینگتن هیاتی از طالبان را در امریکا دعوت کرد که آقای خلیلزاد مهماندار آنها بود. فراموش نشود که در آن زمان آقای کرزی و خلیلزاد کارمند کمپنی نفتی یونوکال بودند.

بعد از آنکه مناسبات امریکا و طالبان در پایان دهه 1990 میلادی و در ظاهر به خاطر همکاری با القاعده بر هم خورد، این پروژه بزرگ از چنگ امریکائیه بیافتاد. در این ماجرا، قطر، ایران و روسیه به حیث مخالفین این پروژه سهم داشتند تا بازار انرژی این سه کشور غنی از گاز، رو به کساد نرود. ازینروست که سه کشور اخیرالذکر از همان آغاز ماجرا، با طالبان دوست صمیمی گردیدند و به وسیله تحریک طالبان توانستند در سه دهه اخیر مانع اعمار پروژه تاپی در افغانستان گردند.

حالا که تاریخ ورق خورده و رقبای جهان غرب مانند روسیه، هند و چین به هم پیوسته اند، اعمار پایپلاین تاپی از اهمیت بسیار برخوردار گردیده. ازینرو طالبان، سرشار از باده پیروزی، هیاهو و غلغله بر پا کرده اند که با اعمار پروژه تاپی اینک مردم افغانستان را به بهشت موعود می برند. در حالی که کمپنیهای خونخوار نفتی جهان غرب آرام نخواهند نشست و مانع این پروژه خواهند شد. جنگ اوکراین نمونه این منازعه است که برنده آن کمپنیهای نفتی امریکاست که بازار گاز اروپا را تصاحب کردند. بازنده این ماجرای انرژیهای نفتی و گاز روسی اند که این بازار عظیم را از دست داده اند. لاکن بازندگان حقیقی این جنگ مردم اوکراین اند که زیر ستم کمپنیهای نفتی و سلاح سازی جهان غرب و روسیه تباه شدند.

ازینرو تا زمانی که دست کشور های زور آور جهان و کشور های همسایه و منطقه از افغانستان قطع نگردد، امکان اعمار پروژه های انکشافی، رفع پسماندگی مزمن، فقر و گرسنگی مردم کشور میسر نمی شود. ازینرو ایجاد یک دولت ملی به دست مردم افغانستان پاد زهر این همه معضلات پنداشته می شود.

عزیزانی که بخواهند به عمق مسأله پایپلاین افغانستان وارد شوند، می توانند به لینکهای ذیل مراجعه نمایند:

<https://lmy.de/MVe4v>

<https://lmy.de/ncplT>

<https://lmy.de/bxKpb>

در این لینکها بخشهایی از کتاب "جنگ ابر قدرت ها و پروژه پایپلاین افغانستان" که در سال 2005 به قلم نگارنده این سطور نوشته شده، در فورمات پی دی اف در وبسایت افغان — جرمن آنلاین موجود است.

پایان